

ΜΕΛΕΤΙΟΣ-ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Κ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ

Καθηγητής, Πρύτανης ΕΚΠΑ

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Λίγοι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι έχουν καταφέρει με το έργο τους, με την πορεία τους, να προσφέρουν τόσο πολλά στο αντικείμενό τους, καθώς και στην κοινωνία γενικότερα. Ο Καθηγητής Ηλίας Νικολακόπουλος ήταν ένας από αυτούς: προσέφερε σπουδαίο και διακριτό έργο στην Επιστήμη του, συμμετείχε στα θεσμικά όργανα του Πανεπιστημίου σε διάφορες χρονικές φάσεις, καθώς επίσης και στις δραστηριότητες προβολής, επικοινωνίας και εξωστρέφειας του Ιδρύματος. Παράλληλα διακρίθηκε για την κοινωνική δράση του, για την προσφορά του ευρύτερα, έξω από τα «τείχη» του Πανεπιστημίου, και αυτός είναι και ο λόγος που έτυχε ευρύτερης κοινωνικής αναγνώρισης.

Ηλίας Νικολακόπουλος: ο μαθηματικός, ο ειδικός στην ειλογική κοινωνιολογία, μεγάλη μορφή Ερευνητή στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών και Καθηγητή στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Πάντα χαμογελαστός και προσηνής, πάντα διορατικός! Ταυτοχρόνως πάντα περιζήτητος στα σημαντικά μέσα μα-

ζικής ενημέρωσης, ταυτίζοντας εν πολλοίς το όνομά του με τον θεσμό των δημοσκοπήσεων και τις βραδιές των ειλογικών αναμετρήσεων των τελευταίων δεκαετιών.

Ο Καθηγητής Ηλίας Νικολακόπουλος υπήρξε λαμπρό παράδειγμα Πανεπιστημιακού Δασκάλου που τίμησε όσο λίγοι το Δημόσιο Πανεπιστήμιο, και αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο το Πανεπιστήμιο θα τιμά διαχρονικά το έργο και τη μνήμη του και σήμερα εκδίδει την τελευταία του ομιλία στο Ίδρυμα.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΑΚΗΣ

Καθηγητής, Πρόεδρος Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης
και Δημόσιας Διοίκησης ΕΚΠΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με ιδιαίτερη συγκίνηση ο υποφαινόμενος έχει την τιμή να προλογίζει το ανά χείρας βιβλίο, στο οποίο είναι αποτυπωμένη η τελευταία διάλεξη του αείμνηστου συναδέλφου, Ομότιμου Καθηγητή Ηλία Νικολακόπουλου στους φοιτητές του Πανεπιστημίου μας, στους συναδέλφους και στους ομότεχούς μας.

Ο Ηλίας Νικολακόπουλος γεννήθηκε το 1947, σπούδασε μαθηματικά στην Αθήνα, στη Λωζάννη και στο Παρίσι, για να ειδικευθεί στη συνέχεια στην ειλογική κοινωνιολογία. Προσέφερε τις υπηρεσίες του στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών και στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Ταυτοχρόνως συνεργάστηκε με σημαντικά μέσα μαζικής ενημέρωσης, ταυτίζοντας εν πολλοίς το όνομά του με τον θεσμό των δημοσκοπήσεων και με την ειλογική έρευνα. Επρόκειτο για τον «ειδικό», στον οποίον επί πολλά έτη προσέτρεχαν όλοι όσοι είχαν ανάγκη ή ενδιαφέρον, χωρίς ποτέ να αρνηθεί την ανιδιοτελή συνδρομή του σε οποιονδήποτε. Οι

συνάδελφοί του στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης τον θυμόμαστε πάντοτε χαμογελαστό (ακόμα και σε στιγμές έντασης), φιλικό και συνεργάσιμο τόσο προς τους συναδέλφους όσο και, ιδίως, προς τους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές του.

Στην εδώ δημοσιευόμενη τελευταία διάλεξη του αείμνηστου συναδέλφου υπογραμμίζεται η μακρά «κειλογιτή παράδοση» του Ελληνικού Κράτους, στοιχείο της προσπάθειάς του (όχι χωρίς πισωγυρίσματα) για την κατοχύρωση της δημοκρατικής αρχής, ιδίως μετά την άρση των συνεπειών των εμφυλιακών συγκρούσεων.

Με την ευκαιρία αυτή θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τόσο τον Πρύτανη του Ιδρύματος, Καθηγητή κ. Αθανάσιο-Μελέτιο Δημόπουλο για την πολύτιμη συνδρομή του όσο και τον Διευθυντή του Τομέα Κοινωνικής Θεωρίας και Κοινωνιολογίας του Τμήματος, Αναπληρωτή Καθηγητή κ. Παναγή Παναγιωτόπουλο για την ανάληψη της σχετικής πρωτοβουλίας και την επιμέλεια της έκδοσης, τον Επίκουρο Καθηγητή κ. Γιάννη Τσίρμπα για τη γόνιμη, όπως πάντα, συνεισφορά του, όπως και όλους τους υπόλοιπους συναδέλφους του Τομέα Κοινωνικής Θεωρίας και Κοινωνιολογίας και του Τμήματος για την ένθερμη στήριξη στην πραγματοποίηση της παρούσας έκδοσης.

ΠΑΝΑΓΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Αναπληρωτής Καθηγητής, Διευθυντής Τομέα Κοινωνικής
Θεωρίας και Κοινωνιολογίας, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης
και Δημόσιας Διοίκησης ΕΚΠΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Στην έναρξη της ακαδημαϊκής χρονιάς 2021-2022 ο Τομέας Κοινωνικής Θεωρίας και Κοινωνιολογίας του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του ΕΚΠΑ αποφάσισε να τιμήσει τους ομότιμους καθηγητές που τον είχαν στελεχώσει από την ίδρυσή του το 1994 μέχρι τότε. Σε μια στιγμή που ο Τομέας είχε αρχίσει να αποφιλώνεται από τα ιστορικά στελέχη του και, λόγω της στενότητας στην οποία τον οδήγησαν η γενική μείωση των προσλήψεων Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού και άλλες δυσχέρειες, να βρίσκεται υπό πίεση, νιώσαμε την ανάγκη να απευθυνθούμε στους παλιότερους. Εν πολλοίς να απευθυνθούμε στους δασκάλους μας. Για να τους τιμήσουμε πρωτίστως. Αλλά και για κάτι άλλο. Για να τους ρωτήσουμε, να τους συμβουλευτούμε – εμμέσως, ατύπως αλλά στ' αλήθεια. Για να αναζητήσουμε μέσα από τη συνάντησή μας μαζί τους τη νέα μας ταυτότητα. Να σκεφτούμε καλύτερα τον ρόλο του κοινωνικού και πολιτικού επιστήμονα σήμερα. Για να δούμε πώς αυτοί εξακολου-

θούν να εργάζονται στο τώρα ή και, πιο φιλόδοξα, για να μάθουμε με ποιους τρόπους βλέπουν τον κόσμο μας μέσα από τις δικές τους επιστημονικές πρακτικές και μέριμνες.

Οι τιμητικές εκδηλώσεις αποφασίστηκε να μην έχουν βαρύ και έντονο τελετουργικό μα ούτε νοσταλγικό χαρακτήρα. Θέλαμε να συναντηθούμε πάλι με τους συναδέλφους μας αυτούς και να τους γνωρίσουμε στους φοιτητές μας, σε όσους δεν είχαν την τύχη να απολαύσουν τη διδασκαλία τους και να τους γνωρίσουν από κοντά. Προτιμήσαμε λοιπόν να τους προτείνουμε να δώσουν ο καθένας μια δημόσια διάλεξη γύρω από μια ευρεία –αλλά όχι τυχαία– θεματολογία, που ονομάσαμε «Κοινωνιολογία και δημοκρατία»: αυτή την όχι πάντοτε αυτονόητη συνάντηση μιας επιστήμης με μια ιστορική δυναμική ή, αλλιώς, δύο εννοιών που βρίσκονται σε κρίση και σίγουρα δεν έχουν συσχετιστεί επαρκώς. Το εννοιολογικό αυτό δίδυμο συμφώνησαν να φωτίσουν με τις ομιλίες τους οι Νίκος Τάτσης, Γεράσιμος Κουζέλης, Αλέξανδρος-Ανδρέας Κύρτσης, Κωνσταντίνος Τσουκαλάς. Και ο Ηλίας Νικολακόπουλος που μας μίλησε το απόγευμα της 13ης Απριλίου 2022 στο Αμφιθέατρο Δρακόπουλου του κεντρικού κτηρίου του ΕΚΠΑ με θέμα «Η δύσκολη εμπέδωση μιας μαζικής ανταγωνιστικής δημοκρατίας».

Ουδείς μπορούσε να διανοηθεί τότε ότι αυτή θα ήταν η τελευταία δημόσια ομιλία του στο Πανεπιστήμιό μας, στο Τμήμα μας, στον Τομέα μας. Σε αυτόν τον θεσμό που υπηρέτησε με αφοσίωση και πάθος για δεκαετίες συμβάλ-

λοντας στην επιστημονική και ερευνητική του εγκυρότητα. Σε αυτό τον χώρο τον οποίο, μαζί με τους φίλους και συναδέλφους της δικής του γενιάς, μπόλιασε με οργανωτικό δυναμισμό, επιστημονική αυστηρότητα και ανθρώπινη ζεστασιά. Ουδείς μπορούσε να σκεφτεί ότι ο Ηλίας, λίγους μήνες αργότερα, θα χανόταν από την επιστημονική και δημόσια ζωή. Ότι, πραγματικά, θα χανόταν από την ίδια τη ζωή. Εκείνη τη ζωή που του επιφύλαξε, από τα χρόνια του Εμφυλίου και την παιδική του οδύνη μέχρι την καθολική συγκίνηση στο άκουσμα του θανάτου του, τη μεγαλύτερη γκάμα των συναισθημάτων και βιωμάτων. Αυτήν που έζησε υπεύθυνα, γενναία, έντονα και τίμια.

Όμως ναι, συζητώντας μεταξύ μας στο Πανεπιστήμιο, αυτό το άσχημο καλοκαίρι παρηγορηθήκαμε κάπως που προλάβσαμε να τον τιμήσουμε και κυρίως να τον ακούσουμε. Να μάθουμε ξανά την πολιτική μας ιστορία από τη σκοπιά των εκλογών και να ανακαλύψουμε εις νέου τις αρετές μιας βαθιάς ανάλυσης της ελληνικής κοινωνίας. Να τον παρακολουθήσουμε να ξετυλίγει το κουβάρι μιας δύσκολης πορείας προς τη δημοκρατία. Μικρή παρηγοριά μπρος στον αδόκητο χαμό, υπαρκτή όμως.

Απαιτητικός μέχρις εσχάτων ο Νικολακόπουλος, θα ήθελε να ξαναδεί το κείμενο της διάλεξής του και μια, και δυο, και πολλές φορές, μέχρι να δώσει το τυπωτό. Χαρακτηριστικά ρεαλιστής όμως, πιστεύω ότι θα αποδεχόταν την απόφασή μας να προχωρήσουμε στην έκδοση που έχετε ανά χείρας και να κρατήσουμε —ως επί το πλείστον—

τον γάρφαρο προφορικό λόγο της διάλεξής του και την αμεσότητα της ομιλίας του. Είχε εξάλλου δεχτεί η διδακτορική φοιτήτριά του, Μεταξία Τριανταφύλλου, να μαγνητοφωνήσει την ομιλία του. Την ευχαριστούμε και από εδώ γι' αυτή την πρωτοβουλία της και για τη βοήθεια που προσέφερε εν όψει της έκδοσης, τόσο με την απομαγνητοφώνηση όσο και με τον υπομνηματισμό που έκανε από κοινού με τον επίκουρο καθηγητή Γιάννη Τσίρμπα.

Ο Τσίρμπας, μαθητής και συνεργάτης του Νικολακόπουλου στο Πανεπιστήμιο, ανέλαβε τη συγγραφή του Επισκέπτου, στο οποίο ο αναγνώστης θα βρει ένα πρώτο σχέδιασμα του συνολικού ερευνητικού και συγγραφικού διαβήματός του. Του οφείλονται θερμές ευχαριστίες.

Ομοίως πρέπει να απευθυνθούμε και στον καθηγητή Μιχάλη Τσινισιζέλη που ως τότε Πρόεδρος του Τμήματός μας στήριξε την πρωτοβουλία των τιμητικών εκδηλώσεων και αγκάλιασε την ιδέα της παρούσης έκδοσης.

Στον νυν Πρόεδρό μας, καθηγητή Χαράλαμπο Χρυσανθάκη, χρωστάμε την σταθερή του βοήθεια για την υλοποίηση της έκδοσης και τον Πρόλογο που είχε την καλοσύνη να συγγράψει.

Τέλος, τον καθηγητή Θάνο Δημόπουλο, Πρότανη του ΕΚΠΑ, ευχαριστούμε θερμότατα για τον Χαιρετισμό που θέλησε να απευθύνει μέσω της έκδοσης αυτής, την οποία στήριξε εμπράκτως από την πρώτη στιγμή εντάσσοντάς την στο εκδοτικό πρόγραμμα των πανεπιστημιακών μας εκδόσεων.

Η τελευταία σκέψη που θα ήθελα να διατυπώσω εδώ είναι για τους φίλους, τους συνοδοιπόρους, τους μαθητές του, τους συνεργάτες και συναδέλφους του Ηλία που, μαζί μας και αυτοί, εκπλήσσονται ακόμα και πονούν που δεν μπορούν να τον δουν, να τον ρωτήσουν, να του μιλήσουν και να τον ακούσουν. Ας είναι αυτή η έκδοση ένα ακόμα σημείο επαφής με μια προσωπικότητα που συνεχίζει να ακτινοβολεί.

Για τα παιδιά του, Κώστα και Αδριανή, αυτό το μικρό βιβλίο μπορεί να είναι ένα ακόμη τεκμήριο της αγάπης που εμείς οι συνάδελφοί του τρέφαμε και τρέφουμε για τον πατέρα τους.